Тема 1. Основні поняття про надзвичайні ситуації та систему оповіщення. Алгоритм дій поліцейських за сигналами цивільного захисту. Небезпечні чинники виробничих аварій, їх вплив на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров'я людей.

План

Вступ.

1. Основні поняття про надзвичайні ситуації та систему оповіщення.

2. Алгоритм дій поліцейських за сигналами цивільного захисту.

3. Небезпечні чинники виробничих аварій, їх вплив на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров'я людей.

Вступ

Порядком організації оповіщення поліцейських, державних службовців та цивільного персоналу підрозділів, який установлюється відповідними наказами головних управлінь Національної поліції, визначаються правові основи, основні положення організації оповіщення поліцейських, державних службовців і цивільного персоналу (далі – працівники поліції) підпорядкованих відповідним ГУНП органів і підрозділів, повноваження посадових осіб, порядок проведення перевірок організації оповіщення і збору, а також критерії готовності підрозділів до виконання поставлених завдань.

Оповіщення органів (підрозділів) та збір працівників поліції для виконання завдань проводиться відповідно до Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію», Положення про ступені готовності і порядок оповіщення державних органів та органів місцевого самоврядування у разі введення воєнного стану та проведення мобілізації та Положення про мобілізаційну готовність Національної поліції України.

Оповіщення та збір працівників поліції проводиться для виконання службових завдань, передбачених за сигналами оповіщення, і для проведення перевірок мобілізаційної готовності, готовності до реагування на загрозу чи виникнення надзвичайних ситуацій, а також навчань (тренувань) з працівниками апаратів головних управлінь Національної поліції та підпорядкованих їм органів і підрозділів.

1. Основні поняття про надзвичайні ситуації та систему оповіщення

Надзвичайні ситуації – це порушення нормальної життєдіяльності людей на об'єкті чи території, викликане аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що спричинили чи можуть спричинити людські та матеріальні втрати.

Надзвичайні ситуації (далі – НС) можуть бути природного та техногенного характеру.

До НС природного характеру належать небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційні захворювання людей, сільськогосподарських тварин, масове зараження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміна стану водяних ресурсів, біосфери та ін.

До НС техногенного характеру належать транспортні аварії, пожежі, не спровоковані вибухи чи їх загроза, аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптове руйнування споруд і будинків, аварії на інженерних комунікаціях та спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах та ін.

Оповіщення – доведення сигналів і повідомлень органів управління про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій і населення.

Система оповіщення – комплекс організаційних заходів, апаратури й технічних засобів оповіщення, апаратури, засобів і каналів зв’язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації з питань цивільного захисту й необхідних відомчих сигналів (повідомлень) до органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення.

Одним із основних завдань ЦЗ є оповіщення керівного складу центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій, а також населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій у мирний та воєнний час і постійне інформування їх про обстановку, що складається.

Це завдання в надзвичайних ситуаціях виконується за допомогою всіх наявних технічних засобів єдиної національної системи зв’язку (далі – ЄНСЗ).

Система оповіщення цивільного захисту (далі – ЦЗ) організовується з урахуванням:

структури державного управління;

характеру та рівня надзвичайних ситуацій;

наявності й місця розташування сил та засобів, призначених для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Оповіщення організовується відповідними органами ЦО та НС за схемою, затвердженою начальником ЦО відповідного рівня.

Система оповіщення цивільного захисту складається із:

загальнодержавної, регіональних та спеціальних систем оповіщення;

локальних та об’єктових систем оповіщення;

систем циркулярного виклику.

Система централізованого оповіщення ЦЗ повинна забезпечувати можливість циркулярного або вибіркового оповіщення посадових осіб центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також керівників визначених підприємств і населення залежно від рівня надзвичайної ситуації та

заходів, які належить невідкладно вжити. Для підвищення надійності централізованого оповіщення здійснюється дублювання передачі сигналів.

Оповіщення населення відбувається за допомогою електросирен, телебачення та мережі радіомовлення. Повідомленням, що передаються територіальними органами ЦЗ та потенційно небезпечними підприємствами, повинно передувати уривисте звучання електросирени та радіомовлення, що означає **«Увага всім!»**. Почувши сигнал «Увага всім!», кожен громадянин негайно ввімкне телевізор, радіоприймач, репродуктор радіотрансляційної мережі й уважно прослухає інформацію управління (відділу) з питань надзвичайних ситуацій держадміністрації про надзвичайну ситуацію та рекомендовані дії.

Тексти звернень до населення повинні передаватися державною мовою та регіональною мовою або мовою меншини, якою користується більшість населення в регіоні. Варіанти таких текстів повинні бути заздалегідь підготовлені й закладені на відповідних пунктах управління ЦЗ для різних надзвичайних ситуацій, у мирний час, а саме:

при аварії на АЕС;

при аварії на хімічному об’єкті;

при повені;

при землетрусі та інших НС.

Зразки текстів повідомлень ЦЗ

При аварії на атомній електростанції

«УВАГА! Говорить штаб цивільного захисту.

ГРОМАДЯНИ! Сталася аварія на _____ атомній станції.

У районі _____ передбачається випадання радіоактивних опадів».

У зв’язку з цим населенню, що проживає в указаних районах, необхідно знаходитися в приміщеннях.

Найперше слід провести додаткову герметизацію своїх квартир. Прийняти йодистий препарат. Скласти в поліетиленові пакети документи, гроші, коштовності, комплект верхнього одягу за сезоном, харчові продукти на 2-3 дні.

При оголошенні евакуації організовано зайняти місце в поданому до вашого будинку транспорті.

Підтримуйте спокій, порядок та організованість».

При аварії на хімічно небезпечному об’єкті

«УВАГА! Говорить штаб цивільного захисту.

ГРОМАДЯНИ! Сталася аварія на __ _____ з викидом сильнодіючих отруйних речовин __ _____. Хмара зараженого повітря поширюється в напрямку _____.

У зв’язку з цим населенню, що проживає на вулицях __ необхідно залишатися в приміщеннях та провести додаткову герметизацію своїх квартир.

Населенню, яке зараз перебуває на вулицях _____, негайно покинути житлові будинки та приміщення підприємств і вийти в район _____.

Про отриману інформацію оповістіть сусідів. Надайте необхідну допомогу хворим і людям похилого віку. Надалі дійте відповідно до вказівок штабу ЦЗ».

При загрозі повені

«Увага! Говорить відділ з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення району.

Громадяни! У зв’язку з підвищенням рівня води в річці _____ очікується підтоплення будинків у районі вулиць _____ і селища _____. Населенню, яке проживає на цих вулицях і в селищі, зібрати документи, необхідні речі, продукти харчування, воду, вимкнути газ та електроенергію і вийти в район _____ для реєстрації на збірному евакопункті (школа № 5) та відправлення в безпечні райони».

При можливому землетрусі

«УВАГА! Говорить штаб цивільного захисту.

ГРОМАДЯНИ! У зв’язку з можливим землетрусом ужийте необхідних застережних заходів.

Відключіть газ, воду, електрику, загасіть вогонь. Оповістіть сусідів про отриману інформацію.

Візьміть необхідний одяг, документи, харчові продукти, воду і вийдіть на вулицю. Надайте необхідну допомогу хворим і людям похилого віку.

Займіть місце подалі від будівель і ліній електропередач. Знаходячись у приміщенні під час першого поштовху, станьте в отворі дверей (балкона) в опорній стіні будівлі.

Зберігайте спокій і порядок. Уважно стежте за повідомленнями штабу ЦО».

Тексти всіх оголошень передаються протягом 5 хвилин. При цьому, почувши сигнал оповіщення ЦЗ, необхідно діяти швидко, але без паніки. Слід пам’ятати, що в таких умовах дорога кожна хвилина.

Аналогічні повідомлення будуть передаватися і під час інших аварій та стихійних лих.

Оповіщення про виникнення надзвичайних ситуацій (НС) на атомній електростанції (АЕС) здійснюється за допомогою спеціальних систем оповіщення, що створюються за кошти станції. Ці системи повинні передбачати передачу з робочого місця диспетчера станції сигналу **«Увага всім!»** та мовних

повідомлень на її промисловій зоні і в навколишніх населених пунктах, а також оповіщення про це чергових служб територіальних органів ЦЗ та НС.

Уздовж аміакопроводів, магістральних і відвідних нафто- й газопроводів за рахунок їх власників створюються спеціальні системи централізованого оповіщення чергових служб територіальних органів ЦЗ та НС, а також органів (підрозділів) поліції та населення, яке знаходиться в зоні можливого ураження. Ці системи мають бути сполучені з відповідними регіональними системами централізованого оповіщення. Запуск цих систем здійснює оперативний черговий відповідного територіального органу ЦЗ та НС.

На потенційно небезпечних об'єктах, ураження від яких може досягти до населених пунктів або інших підприємств, за їх рахунок створюються локальні або об'єктові системи оповіщення, які мають сполучення з регіональними системами централізованого оповіщення. До таких систем входять абонентські мережі радіомовлення, відомчі радіотрансляційні вузли, вуличні гучномовці, електросирени, система централізованого виклику із записаними текстами звернення.

Оповіщення населення покладається на оперативних чергових територіальних органів ЦЗ та НС, для чого можуть залучатися сили і засоби відповідних органів (підрозділів) поліції. У населених пунктах, де не передбачається цілодобове чергування територіальних органів ЦЗ та НС, їх функції можуть покладатися на чергових органів (підрозділів) поліції.

2. Алгоритм дій поліцейських за сигналами цивільного захисту

Оповіщення органів (підрозділів) Національної поліції України здійснюється шляхом передачі сигналів оповіщення про приведення у вищі ступені мобілізаційної готовності **ЗБІР**, **ТРИВОГА**, **БОЙОВА ТРИВОГА** або навчального сигналу **НАВЧАЛЬНА ТРИВОГА.**

За сигналами оповіщення або навчальним сигналом до визначеного місця збору прибувають:

1) за сигналом оповіщення **ЗБІР** – керівний склад органу (підрозділу) та відповідальна за організацію цивільного захисту посадова особа;

2) за сигналом оповіщення **ТРИВОГА** – керівний склад органу (підрозділу) та працівники, які забезпечують виконання заходів згідно з оперативно-мобілізаційними документами, документами плану цивільного захисту та іншими спеціальними оперативними планами;

3) за сигналом оповіщення **БОЙОВА ТРИВОГА** – усі працівники органу (підрозділу) з відкликанням у визначеному порядку всіх, хто перебуває у відпустках та відрядженнях;

4) за навчальним сигналом **НАВЧАЛЬНА ТРИВОГА** – поліцейські, державні службовці, а також інші працівники, які забезпечують виконання заходів згідно з оперативно-мобілізаційними документами, документами плану цивільного захисту та іншими спеціальними оперативними планами.

Загальні терміни оповіщення органів (підрозділів) Національної поліції України та прибуття працівників поліції до визначеного місця збору визначаються окремими організаційно-розпорядчими документами, які розробляються в міжрегіональних територіальних та територіальних органах (підрозділах) поліції та доводяться до підпорядкованих працівників поліції в системі службової підготовки.

Працівники органів (підрозділів) поліції за сигналом оповіщення прибувають до визначеного місця збору у форменому одностої, з особистим жетоном, карткою-замісником, засобами індивідуального захисту та тривожною валізою, яка має бути вкомплектована відповідно до пам'ятки з оповіщення й екіпірування працівників Національної поліції України.

Обов'язки керівників підрозділів Національної поліції

З питань організації оповіщення та збору працівників керівники органів (підрозділів) зобов'язані:

організувати роботу з оповіщення в підпорядкованому органі (підрозділі);

визначити осіб, відповідальних за підготовку та регулярне оновлення схем і карток оповіщення;

затверджувати схеми і підписувати картки оповіщення;

не рідше одного разу на квартал проводити тренування з оповіщення та збору працівників поліції за сигналом НАВЧАЛЬНА ТРИВОГА.

Алгоритм дій оперативного чергового під час оповіщення

Головною метою роботи чергового підрозділу з оповіщення є доведення встановлених сигналів до визначеного завчасно кола підпорядкованих органів та посадових осіб (керівництва підрозділів) відповідно до затверджених схем (карток) оповіщення.

Під час проведення оповіщення черговим може визначатись інше місце збору (прибуття) персоналу органів (підрозділів), розташоване поза місцем постійного розташування органу, до якого прибуває визначене сигналом коло поліцейських, державних службовців, а також інших працівників, які забезпечують виконання заходів згідно зі спеціальними оперативними планами.

Дії оперативного чергового чергової частини

1. Запис у робочому журналі назви сигналу, часу його прийому, хто оголосив.

2. Доповідь керівництву органу про надходження сигналу (керівнику або особі, що виконує його обов'язки. При оголошенні сигналу посадовою особою – доповідь про надходження сигналу вищому за підпорядкованістю черговому).

3. Оповіщення визначених працівників поліції та підпорядкованих підрозділів відповідно до затвердженої схеми (списків) оповіщення.

4. Доповідь особі, яка перевіряє, про завершення оповіщення.

5. Видача черговому наряду чергової частини озброєння з тривожної шафи № 2, групам захоплення, оперативним групам – з тривожної шафи № 1, засобів індивідуального захисту.

6. Здійснення первинного посилення охорони адміністративної будівлі наявними силами і засобами до прибуття за сигналом оповіщення всіх працівників поліції, задіяних за оперативним планом «Фортеця» *(за наявності підозри про можливість нападу озброєних злочинців на адмінбудівлю органу)*.

7. Підготовка до видачі поліцейським зброї та спеціальних засобів і засобів захисту *(як правило, після доповіді особі, що перевіряє, про готовність до видачі зброї така видача виконується умовно)*.

8. Організація обліку працівників, які прибувають за сигналом оповіщення.

Картка оповіщення підрозділу:

КАРТКА ОПОВІЩЕННЯ

ГУНП

ПЕРЕДАТИ СИГНАЛ:

«ЗБІР», «ТРИВОГА», «БОЙОВА ТРИВОГА»

«НАВЧАЛЬНА ТРИВОГА»

_____

(назва підрозділу, керівники якого оповіщаються)

1._____ _____

(посада, П.І.Б.) (домашній та мобільний телефони)

У разі його відсутності сповістити:

_____ _____

(посада, П.І.Б.) (домашній та мобільний телефони)

2._____ _____

(посада, П.І.Б.) (домашній та мобільний телефони)

У разі його відсутності сповістити:

_____ _____

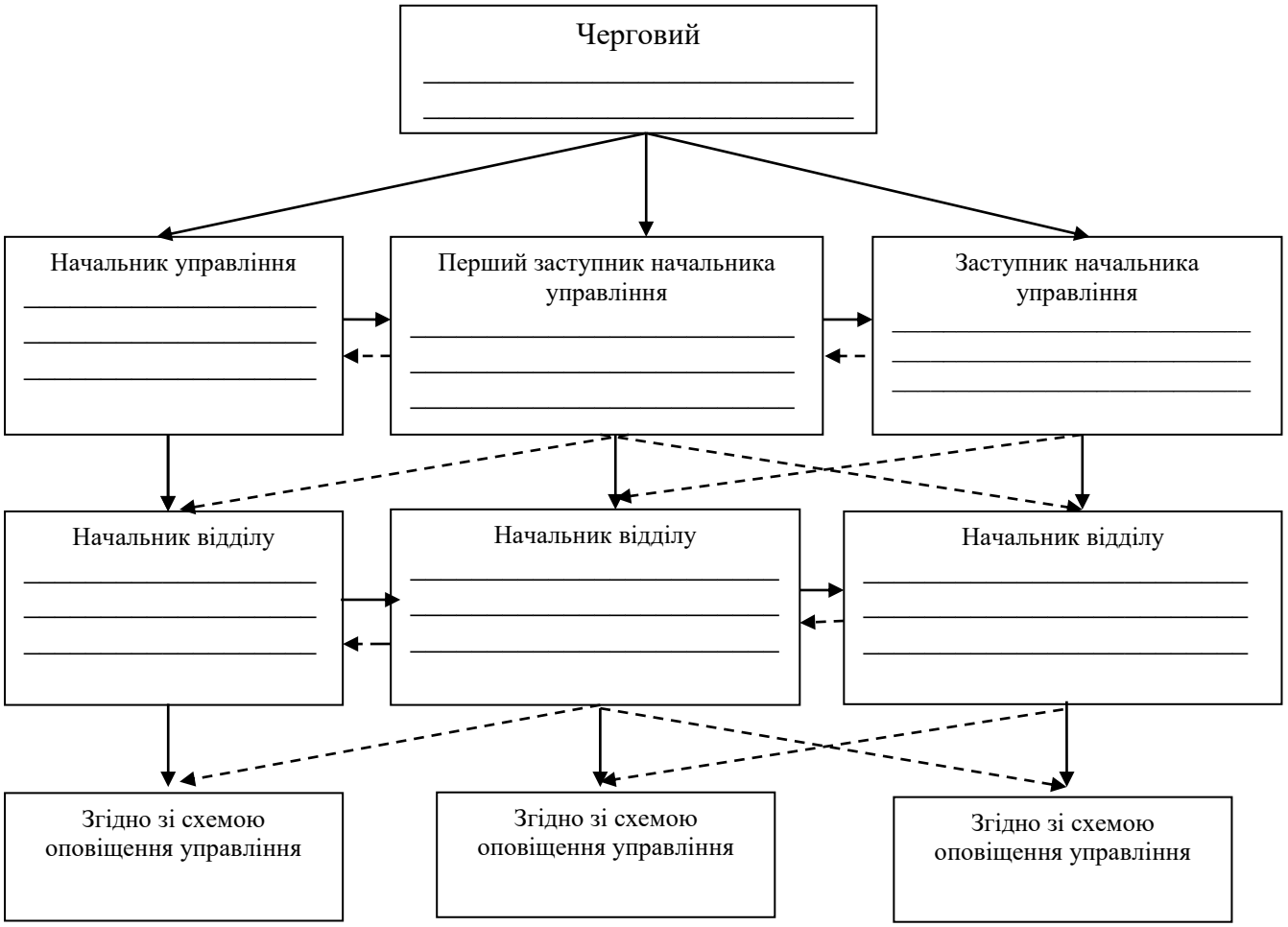
(посада, П.І.Б.) (домашній та мобільний телефони)

…

Орієнтовна форма схеми оповіщення

органу (підрозділу)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник _____

——— - основний варіант оповіщення;

- - - - - - - - - - - - - - резервний варіант оповіщення.

Примітки:

1. Для якісного та повного проведення оповіщення у схемах передбачається дублювання проходження сигналів за основними і резервними варіантами для здійснення оповіщення всіх необхідних працівників навіть за відсутності деяких із них.
2. Оповіщення за резервним варіантом проводиться лише в разі відсутності окремих працівників, які проводять оповіщення за основним варіантом.
3. До схеми оповіщення заносяться відомості про робочі, домашні та мобільні телефони працівників, а також адреси їх проживання (для можливості залучення посильних).
4. Схеми оповіщення щокварталу коригуються та подаються до чергових частин підрозділів, а копії схем оповіщення керівного складу додатково подаються до чергової частини.

Пам’ятка з оповіщення й екіпірування працівників Національної поліції України

- рушники; - ліхтарик, свічка, сірники; - авторучка, олівці (кольорові та прості); - записник (зошит), папір для письма; - конверти; - лінійка та інше канцелярське приладдя.	Поліцейські повинні також мати при собі: - компас; - карту міста (області).	ЗБЕРІГАТИ ПРИ СОБІ! **ПАМ'ЯТКА** з оповіщення та екіпірування працівника центрального органу управління Національної поліції України
_____ (звання, П.І.Б.) У разі виклику за сигналом оповіщення Ви зобов'язані негайно оповістити: 1) П.І.Б. _____ тел. _____ 2) П.І.Б. _____ тел. _____ 3) П.І.Б. _____ тел. _____ Прибути у визначений термін до місця служби у повсякденній формі одягу за сезоном. Про прибуття сповістити безпосереднього начальника, а за його відсутності – чергового.	При собі мати: - особисті документи (службове посвідчення зі спеціальним жетоном, паспорт, посвідчення водія); - жетон з особистим номером; кобуру з карткою-замісником (для поліцейських); - гроші в розмірі добового грошового забезпечення; - засоби індивідуального захисту (протигаз); - тривожну валізу (рюкзак) з предметами першої необхідності.	**Спорядження тривожної валізи (рюкзака)** (предмети першої необхідності) - комплект натільної білизни за сезоном, носова хусточка, шкарпетки (панчохи); - продукти харчування на добу; - столові прибори (ложка, виделка, чашка); - голки, нитки, складаний ніж; - предмети особистої гігієни (зубна щітка, паста, приладдя для гоління, тощо);

3. Небезпечні чинники виробничих аварій, їх вплив на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров’я людей

Використання у виробництві потенційно небезпечних речовин у великих кількостях, серйозне зношення основних фондів на об’єктах економіки – усе це збільшує імовірність виникнення надзвичайних техногенних ситуацій, раптове виникнення яких призводить до значних соціально-екологічних і економічних збитків, необхідності захисту людей від дії шкідливих для здоров’я чинників ураження, проведення рятувальних, невідкладних медичних та евакуаційних заходів, а також ліквідації негативних наслідків, які склалися внаслідок виникнення надзвичайних техногенних ситуацій.

Транспортні аварії поділяються на аварії (катастрофи) на залізничному транспорті (товарних поїздів, пасажирських поїздів, поїздів метрополітену), автомобільному транспорті, суднах (пасажирських, вантажних), авіаційному транспорті (авіаційні катастрофи в аеропортах і населених пунктах та поза ними), транспорті з викидом (загрозою викиду) сильнодіючих отруйних речовин (СДОР), радіоактивних речовин (РР) і біологічно небезпечних речовин (БНР), міському транспорті, транспорті, що перевозить керівників держави та народних депутатів.

Пожежі (вибухи) поділяються на такі, що виникли:

у спорудах, на комунікаціях та технологічному обладнанні промислових об'єктів;

на об’єктах розвідки, видобування, переробки, транспортування і зберігання легкозаймистих, горючих і вибухових речовин;

на транспорті;

у шахтах, підземних та гірничих виробітках;

у будівлях та спорудах громадського призначення;

на радіаційних, хімічних та біологічних небезпечних об’єктах.

Наявність шкідливих речовин понад гранично допустимі концентрації (ГДК) у навколишньому середовищі – у ґрунті, повітрі, поверхневих чи підземних водах, питній воді.

Аварії з викидом (загрозою викиду) СДОР і БНР – аварії з викидом (загрозою викиду) СДОР, утворення та розповсюдження СДОР під час виробництва, переробки або зберігання (поховання), аварії з викидом (загрозою викиду) БНР на підприємствах промисловості й науково-дослідних установках.

Аварії з викидом (загрозою викиду) РР – на атомних станціях, атомних енергетичних установках виробничого або дослідного призначення, підприємствах ядерно-паливного циклу (крім атомних електростанцій); з джерелами іонізуючого випромінювання (включаючи ядерно-паливний цикл); з радіоактивними відходами, які не виробляються атомними станціями.

Раптове руйнування будівель та споруд – елементів транспортних комунікацій, виробничого призначення, громадського призначення.

Аварії на електроенергетичних системах – атомних електростанціях, гідроелектростанціях, теплоелектростанціях, автономних електроенергетичних станціях, інших електроенергетичних станціях, електроенергетичних мережах, транспортних електричних контактних мережах, порушення стійкості або поділ об’єднаної енергосистеми України.

Аварії на системах життєзабезпечення – на каналізаційних системах з масовим викидом забруднюючих речовин, на теплових мережах, на системах забезпечення населення питною водою, на магістральних і комунальних газопроводах, на нафтопроводах і продуктопроводах, на системах зв’язку та телекомунікацій.

Аварії на очисних спорудах – стічних вод з масовим викидом забруднювальних речовин, промислових газів з масовим викидом забруднених речовин у повітря.

Гідродинамічні аварії (катастрофи) – при прориві гребель (дамб, шлюзів тощо) з утворенням проривного потоку або хвиль прориву та катастрофічного затоплення.

Чинники ураження джерел техногенних надзвичайних ситуацій класифікують як за генезисом, так і за механізмом дії. Генезис – виникнення і подальший розвиток чинників ураження.

Чинники ураження джерел надзвичайних техногенних ситуацій за генезисом поділяють на прямої дії, або первинні, та побічної дії, або вторинні.

Первинні чинники ураження безпосередньо викликаються виникненням джерела техногенної надзвичайної ситуації.

Вторинні чинники ураження викликаються змінами об’єктів навколишнього природного середовища первинними чинниками ураження.

Чинники ураження джерел техногенних надзвичайних ситуацій за механізмом дії розділяють на фізичної дії та хімічної дії.

До чинників ураження фізичної дії відносять повітряну ударну хвилю, хвилю тиску в ґрунті, сейсмічну вибухову хвилю, хвилю прориву гідротехнічних споруд, уламки або осколки, екстремальне нагрівання середовища, теплове випромінювання, іонізуюче випромінювання.

До чинників ураження хімічної дії відносять токсичну дію небезпечних хімічних речовин.